

Pedagogisch denken over toetsen. Toetscultus versus toetscultuur

Den Haag. Conferentie GEU

08.06.2017

Prof. Dr. Roger Standaert

Een vleugje Nederlands-Belgische geschiedenis

- Grondwettelijke vrijheid van onderwijs
- Pacificatie 1919 Nederland
- Schoolpact 1958 België
- Bifurcatie tijdens jaren zestig
- Nederland:
 - opkomst psychometrie
 - A. De Groot: 'vijven en zessen'
 - Oprichting CITO
 - Aansturing via toetsen

Een vleugje geschiedenis 2

- België
 - Aansturing via leerplannen
 - Conformiteit rijksleerplannen
 - Belang van rijksinspectie
- Begrip eindtermen
 - Nederland
 - Term van A. De Groot
 - SLO na CITO (1975 na 1968)
 - Ontwerpen SLO 1992: blauwe brochures
 - Keuze voor kerndoelen en dus onrechtstreeks voor toetsen

Een vleugje geschiedenis 3

- Eindtermen
 - België
 - Socles de compétences (Franstalig België)
 - Eindtermen (Nederlandstalig België)
 - Model SLO 1992
- Structuren communicerende vaten culturen
- Subculturen genereren substructuren: trechter tot in de klas
- Gevaar voor bedrijfsblindheid

Pedagogische en kennistheoretische vraagstelling

- 1. Wat meten we? Wat niet?
- 2. Waarom meten we?
- 3. Hoe meten we? Wat kunnen we meten?
- 4. Op welke echelons meten we?

1. Wat meten we?

- Afhankelijk van visie op kwaliteit
- Evolueert in tijd
- Cultureel bepaald
- Spanningsvelden
 - Kwantiteit versus kwaliteit
 - Specialisering versus algemene vorming
 - Vakgericht versus vakoverschrijdend
 - Theoretisch versus toegepast
 - Onmiddellijk resultaat versus beklijvend
 - Toetsbaar versus oefenbaar (resultaat vs inspanning)

1.1 Wat meten we?

- Grote variatie in meningen
- Noodzaak aan duidelijke doelstellingen
- Op basis van maatschappelijk debat inclusief experts
- Creëren van draagvlak via ruime meerderheid
- Belang van afbakening minimum versus uitbreiding
- Wie bepaalt dat minimum?
- Doelstellingen gaan chronologisch voor op het meten

2. Waarom meten we?

- Spanningsveld tussen selectie en vorming
- Hardnekkige traditie van selectie
 - Historisch artefact
 - Schaarstebenadering (cf ontwikkelingslanden)
- De normaalverdeling als basis
 - Steeds goeden, middelmaten en zwakken
 - Invloed op zelfbeeld van de leerlingen (pygmalion)
 - Negatieve impact op levenslang leren
 - Wiskundig handige figuur voor objectiviteit

2.1 Waarom? Pedagogische benadering

- Toekomst leerplichtonderwijs: onderwijs als recht
- Iedereen moet vooruitgaan
- Basis zijn minimumdoelen
- In plaats van vergelijken, scoren op bereiken van doelstellingen
- Vergelijken van leerlingen met vorige prestatie
- Volgsystemen zonder vergelijkingen; echte didactische leerlijnen als houvast voor iedere leerder

2.2 Pedagogische benadering. Consequenties

- Interactieve benadering
- Procesbenadering: groei, ontwikkeling, dossier, feedbackmechanismen
- Rapportering op basis van bereikte doelstellingen
- Onderscheid meten en 'evalueren'
- Belang van de professionals bij 'evalueren'
- Belang zelfsturing door leerlingen

3. Hoe meten we?

- Verschil natuurwetenschappen en menswetenschappen
- Opletten voor menswetenschappelijke hubris
- Niet alles is meetbaar
- Objectiviteit is steeds gedeeltelijke objectiviteit
 - Aannames
 - De alleenzigmakende toets bestaat niet: diverse designs
 - Relativeren van cijfers en plaatsing in context
 - Intervalschaal versus ordinale schaal

4.Op welke echelons?

- Micro – meso- macro
- Micro
 - Belang goede toetsen
 - Diverse evaluatievormen (bv. creatief gedrag, attitudes)
 - Integratie in lespraktijk: oefeningen = leertoetsen
 - Leerlingvolgsysteem als didactische houvast
 - In handen van de professionals
 - Toetsenbank

4. Echelons 2.

- Meso
 - Efficiënte organisatorische pedagogische omgeving
 - Differentiatiemechanismen
 - Interactiemogelijkheden met Iln, ouders, collega's
 - Belang van zelfevaluatie door leraren en school (datageletterdheid)
 - Inschakelen in een eigen opvoedingsproject (naast gelegitimeerd minimum)
 - Externe spiegel: audit-inspectie; meta-evaluatie van de evaluatie

4. Echelons 3

- Macro
 - Duidelijkheid over minimumdoelstellingen: specifiek of merkbaar
 - Rituelen van centrale examens in vraag stellen (gesloten systeem)
 - Structuren flexibeler maken
 - Selecteren in vijf groepen op 12 jaar?
 - Keuzevakken
 - Diplomerings op maat
 - Procesbenadering ondersteunen
 - Professionaliteit lerarenteams
 - Toetsenbanken, voorbeeldtoetsen
 - Doelstellinggerichte toetsen

Uitleiding

- Positieve boodschap: toetsen zijn belangrijk
- Nederland heeft een uitstekende reputatie in vergelijking met Vlaanderen en België
- Het gaat erom wat je met de toetsen doet. Waarom meten we?
- Dat vraagt om een pedagogische en kennistheoretische bezinning
- Nadruk op nieuw pedagogisch denken
 - Pedagogiek als synthese van psychologie, sociologie, filosofie ,economie...toegepast op onderwijs
 - Het prioritair stellen van de professionals (met externe spiegel)
 - Toetsen als dienaar van wat professionals en leerlingen in de klas samen realiseren.
 - Toetsen integreren in methodische aanpak (leertoetsen)
 - Uitgaan van gelegitimeerde minimumdoelen
 - Open nadenken over mogelijkheden en beperkingen van toetssystemen
 - Noodzaak aan systeemdoorbrekend denken.

Dank voor de aandacht

- Bron
 - R. Standaert, *De becijferde school. Meetcultus en meetcultuur*. Leuven-Den Haag, uitgeverij Acco.
 - Eindtermen Vlaanderen (basisonderwijs-secundair onderwijs)
 - www.ond.vlaanderen.be/curriculum